

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1370 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmurotovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari.....	34
Aziz Zikriyov	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish...	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afrovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	
Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi.....	156
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	

Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qoʻllab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xoʻjaligida agrokimyo xizmatlar koʻrsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yoʻllari.....	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari.....	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Poʻlatjon Ilhomjon oʻgʻli, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon oʻgʻli	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнара Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўгли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	
Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	257
Сайткамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	278
Abdusalomov Jaxongir Oʻktam oʻgʻli	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sugʻurta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati.....	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyektini sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan taʼminlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil Toʻxtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	

Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarining moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari.....	368
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati.....	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy.....	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish.....	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari.....	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi.....	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash.....	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий.....	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish.....	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattorali qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari.....	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	

Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса.....	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asaxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi.....	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalarini moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market.....	568
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabilayeva Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modellashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камоладдин Кахрамонович	

Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni.....	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyevena	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari.....	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	746
Makhmudova Munisakhon Abbas qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	751
Muminova Elnoraxon Abdulkarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонова Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	789
Жанзаков Бекзот, Жонзуков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	

Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari	821
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	837
Berdikulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxe'dov Dilmirod Mirabzalovich	
Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning hususiyatlari	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida)	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation	947
Raimjonova Madina Asrarovna	

Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abdulimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarkulov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1002
Xalilova Sh. G'	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1005
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1019
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlarini.....	1026
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1030
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1035
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1039
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1045
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1051
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1054
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1058
Jo'rayev Ilhomjon Kamoliddinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1062
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1067
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1074
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1079
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1083
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1088
Xonova Nodira Fazliddinovna	

O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1093
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1198
Muqimov Sherari Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1103
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
Improving the Methodology of Econometric Analysis of the Efficiency of Financial Activity of Agricultural Agroclusters of Uzbekistan.....	1108
Ochilov Ilhom Sayitkulovich	
O'zbekistonda "Yashil" iqtisodiyotga o'tish va "Uglerod neytralligiga erishish" strategiyalarining ahamiyati	1116
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li, Bazarov Shodi Abdirahmonovich	
Oziq-ovqat mahsulotlari brend qiymatini oshirishda marketing strategiyalari.....	1123
Xodjiyev Ibroxim Ikramovich	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системе Республики Узбекистан	1129
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Hududlarda ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirish uchun mintaqaviy siyosat vositalarining xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	1135
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mintaqa korxonalarining rivojlanish potensialini shakllantirishda innovatsion marketingning o'rni va mohiyati.....	1142
Axmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarini tokomillashtirish yo'llari.....	1146
Samandarova Dilfuza Mansurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikning iqtisodiy oqibatlari: mavjud muammolar va yechimlar.....	1153
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligi tarmog'iga ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlarning iqtisodiy-statistik tahlili.....	1158
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Banklar tomonidan muammoli kreditlar bilan ishlash samaradorligini oshirish yo'llari ("Agrobank" ATB misolida).....	1167
Yusufov Xurshidjon Sharifovich	
Namangan viloyatida don va don mahsulotlari narxini shakllanishining bozor tadqiqoti.....	1172
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi va xorijda tog' turizmini rivojlantirish omillarini qiyosiy baholash.....	1177
Mavlanov G'olibjon Muhammad o'g'li	
Improving The Effective Use Of Local Taxes And Levies In Tashkent City.....	1182
Shahzad Zokhidov	
Совершенствование методологии механизмов налогообложения ресурсного налога.....	1186
Мухиддинов Талат Шайдулло угли	
Tadbirkorlik faoliyatida investitsiya muhitining xususiyatlari va chet el kapitalining jozibadorligi.....	1189
I. M. Kamoliddinov, To'khtasinov Boburbek Yusufjon o'g'li	
Kichik biznes tarmoqlariga investitsiyalarni jalb etish xususiyatlari.....	1194
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Inson resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish.....	1199
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tishning rivojlanayotgan mamlakatlardagi iqtisodiy va ekologik afzalliklari.....	1203
Ahrorov Farhod Baxriddinovich	
Korxonalarda uzumchilik mahsulotlarni ishlab chiqarishda strategik boshqarishda mintaqaviy klaster modellashirishdan foydalanish.....	1208
Muhitdinov Asror Akobirovich	
Qashqadaryo viloyatida ishsizlik darajasini istiqbolda kamaytirish ssenariylari.....	1213
Djumayev Zayniddin Axmedovich, Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
Kam ta'minlangan oilalarda tadbirkorlik faoliyatini o'ziga xos yo'llari va imkoniyatlari.....	1219
Tursunov Nozimjon Nosirovich	
Korxonalar samaradorligini oshirishda soliqlar va soliq siyosatining ahamiyati.....	1223
Saida Yuldasheva	
The Contribution of Ecotourism in Developing Gdp in Uzbekistan.....	1227
Saidova Dildora Nurmatovna, Umarov Husanboy Bahromjon o'g'li, Xolyigitov Umidjon Alijon o'g'li	
Mehmonxonalar faoliyatini moliyalashtirish imkoniyatlarini oshirishda turizmning o'rni.....	1231
Abduraxmanova Ziyoda Abdullayevna	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini joriy etilishi va undagi asosiy o'zgarishlar tahlili.....	1237
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	

Tog' va tog'oldi hududlari qishloq xo'jaligini ixtisoslashtirish va rivojlantirish yo'llari.....	1245
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
Правовые основы маркетинговых стратегий акционерных обществ в Республике Узбекистан	1250
Эркинов Шахзод Баходир ўғли	
O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarining yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish hisobiga budjet daromadlari barqarorligini baholash amaliyoti.....	1254
Ikramov Ravshan Amanbayevich	
Uzum-vinochilik mahsulotlari bozorida eksportni diversifikatsiyalash strategiyalaridan foydalanish	1261
Azadova Bonuposhsha Alisher qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashning nazariy asoslari.....	1266
Sadikov Iskandar Gayratovich	
Milliy soliq to'lovchilar faoliyatini rag'batlantirishda ikki yoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	1272
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari.....	1277
Qorriyeva Shahnoza Safarboyevna	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	1281
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini raqamlashtirishning ahamiyati va zaruriyati	1284
Mirzayev Qulmamat Janzakovich, Djurakulov Shoxrux Baxtiyorovich	
Yog'-moy korxonalarining xom ashyo ta'minotini amalga oshirishning zamonaviy konsepsiyalari	1289
Jo'rayeva Nodiraxon Qurbonovna	
O'zbekistonda mulkdorlar sinfini shakllantirishning ilmiy-metodologik yo'nalishlari va rivojlanish bosqichlari.....	1294
Berkinov Bazarbay Berkinovich	
O'zbekiston sug'urta bozorini rivojlanishi istiqbollarini ta'minlash omillari.....	1300
X. I. Boyev	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar innovatsion faoliyatini boshqarishda jahon tajribasi.....	1305
Saipova Dilnoza Shuxratovna	
Mintaqa sanoatini innovatsion rivojlantirish indikatorlarining iyerarxiyasi.....	1310
Muhammadiyev Sardorbek Shokir o'g'li	
Korxonalarda moliyaviy qarorlarni qabul qilishning muhimligi.....	1315
Allayarov Shamsiddin Amanullaevich, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o'g'li	
Mehmonxonalarda boshqaruv tizimi va uni takomillashtirish.....	1320
Qalandarova Gulnoza, Botirova Zumrad	
O'zbekistonda maktab va maktabgacha talim tizimini moliyashtirishni takomillashtirish.....	1324
Boltaboyev Murodbek Aybekovich	
Mehnat resurslarini samarali boshqarishda jahon tajribasi.....	1329
Xonnazarova Dilobar Qutbiddin qizi, Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Kichik biznesni rivojlantirishni moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash.....	1333
Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich	
O'zbekiston Respublikasida "Iqtisodiy erkinlik indeksi"ning davlat aralashuvi darajasi yo'nalishida yuqori natija qayd eta olish imkoniyatlari va buning oqibatlari	1337
Qoraboyev Bobur Umarovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich, Ravshanov Shaxriyor Shuhratovich, Mamataliyev G'ayrat Chori o'g'li	
Improving the Participation of Joint-Stock Companies in the Capital Market.....	1343
Muminov Shohjahon Suyun ugli	
Mamlakatimizda atrof-muhitni himoyalashga ixtisoslashgan ijtimoiy tadbirkorlik faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirish shakllari.....	1347
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
Mahalliy farmatsevtika mahsulotlari bozori va iste'molchilar xulq-atvorini o'rganish xususiyatlari.....	1353
Bobojonov Baxrombek Ruzimovich	
Soliq va buxgalteriya hisobini yuritishda asosiy vositalar hisobining dolzarb masalalari	1359
Arifxanova Xabiba Shuxratovna	
Institutsional islohotlar sharoitida mamlakatni moliyaviy-iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash masalalari.....	1365
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Ermo'minov Iskandar Ziyodillayevich	

SOLIQ VA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINING DOLZARB MASALALARI

Arifxanova Xabiba Shuxratovna

Toshkent Iqtisodiyot Universiteti tayanch doktranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalqaro va milliy qonunchilikka ko'ra asosiy vositalarning buxgalteriya hisobi va soliq hisobi o'rtasida, shuningdek, asosiy vositalar hisobida buxgalteriya hisobining milliy standartlari va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari o'rtasidagi farqlari yoritilgan. Shu bilan bir birga, maqolada asosiy vositalar hisobini unifikatsiyalash va ularning hisobi o'rtasidagi farqlarni qisqartirishga oid tavsiyalar berilgan. Shuningdek, xorij tajribasidan foydalangan holda asosiy vositalar buxgalteriya hisobini takomillashtirish bo'yicha takliflar va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: asosiy vositalar hisobi, buxgalteriya hisobining milliy standartlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari, soliq hisobi, dastlabki qiymat, haqqoniy qiymat, asosiy vositalar amortizatsiyasi.

Abstract: This article highlights the differences between fixed asset accounting and tax accounting under international and national law, as well as the differences between national accounting standards for fixed assets and international financial reporting standards. Moreover, the article provides recommendations on unifying the accounting of fixed assets and reducing the differences between their accounting. In addition, the author has developed proposals and recommendations on improving fixed asset accounting in reliance upon foreign experience.

Key words: fixed asset accounting, national accounting standards, international financial reporting standards, tax accounting, initial value, fair value, depreciation of fixed assets.

Аннотация: В данной статье рассматриваются различия между бухгалтерским и налоговым учетом основных инструментов в соответствии с международным и национальным законодательством, а также между национальными стандартами бухгалтерского учета и международными стандартами финансовой отчетности в части учета основных средств. В то же время, в статье даны рекомендации по унификации учета основных средств и сокращению различий между налоговым и бухгалтерским учетом. Также приведены предложения и рекомендации по совершенствованию учета основных средств с использованием зарубежного опыта.

Ключевые слова: учет основных средств, национальные стандарты бухгалтерского учета, международные стандарты финансовой отчетности, налоговый учет, первоначальная стоимость, справедливая стоимость, износ основных средств.

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizning iqtisodiyot va moliya sohalarida olib borilayotgan islohotlarda xorijiy investorlar mablag'larini jalb qilish va yurtimizda faoliyat ko'rsatayotgan korxonalar va tashkilotlari faoliyatini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish, shu jumladan, buxgalteriya hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) o'tishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Zero, haqqoniy, ishonchli va umume'tirof etilgan standartlar asosida tayyorlangan axborot iqtisodiyotga o'z mablag'i bilan kirib kelayotgan investorga moliyaviy qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ma'lumki, faoliyat turidan qat'iy nazar, asosiy vositalar har qanday korxonalar va tashkilotlarning faoliyat yuritishi uchun mustahkam asos va moliyaviy barqarorlikni ifodalovchi muhim ma'lumot bo'lib hisoblanadi. Shunday ekan, korxonaning real moliyaviy ahvoli tahlil qilish uchun asosiy vositalar hisobini to'g'ri yuritish lozim.

Shu bois, asosiy vositalar hisobini to'g'ri yuritish, uning kirimi, faoliyatdagi hisobi hamda chiqimi bilan bog'liq jarayonlarni hisobda to'liq va o'z vaqtida aks ettirish hamda asosiy vositalar qiymati to'g'risidagi ishonchli axborotlar bilan tashqi va ichki foydalanuvchilarni ta'minlash muhim hisoblanadi. Bugungi kunda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish jarayonining tezlashishi, qilingan tizimli islohotlar asosiy vositalar hisobini xalqaro standartlarga muvofiq yuritilishini ta'minlashga xizmat qildi. Biroq ayni jarayonda asosiy vositalar hisobini buxgalteriya hisobining milliy standartlari, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida yuritilishi bilan birga soliqqa tortish maqsasida yuritish masalasi ham dolzarblik kasb etadigan masalalardan biriga aylandi.

O'rganishlar shuni ko'rsatdiki, amaliyotda asosiy vositalarni soliq solish maqsadlarida hisobini yuritish hamda moliyaviy hisobni buxgalteriya hisobini milliy standartlardan moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tkazishda asosiy vositalar qiymati o'rtasida tafovutlar kelib chiqmoqda. Bu esa, mazkur axborotdan foydalanuvchi manfaatdor taraflar, shu jumladan investorlar va soliq organlari uchun qator muammo va qiyinchiliklar keltirib chiqarmoqda.

Shuning uchun, xo'jalik yurituvchi subyektlar buxgalteriya hisobini yuritish maqsadida asosiy vositani tan olish, uni kirim qilish, faoliyatdagi hisobini yuritish, amortizatsiya hisoblash, chiqim qilish hisobini yuritish bilan birga, soliq hisobi nuqtayi nazaridan ham yuqoridagilar hisobini yuritishi zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Asosiy vositalar hisobini takomillashtirishga qaratilgan bir qancha tadqiqotlar mavjud bo'lib, aynan uning kirimi, amortizatsiyasi, baholanishi, chiqimi kabi masalalar mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, Adam Hayes va Margarit Jeyms o'z tadqiqotida asosiy vositalarni qayta baholash – bu kompaniyaning asosiy vositalari yoki asosiy vositalar guruhining adolatli bozor qiymatidagi har qanday jiddiy o'zgarishlarni hisobga olish uchun ularning balans qiymatini oshirish yoki kamaytirishni hisobga olish jarayoni ekanligini ta'kidlaydi¹. Mualliflar, asosiy vositalarni doimiy baholab turish muhim ekanligini ta'kidlashlari bugungi kun zamon talabidan ham muhim hisoblanadi. Chunki, asosiy vositalar qiymati bozor bahosiga, haqqoniy qiymatga yaqin qiymatda hisobda aks ettirilmasligi, korxonada moliyaviy tomonini boshqarish, tannarxni shakllantirish va boshqa ko'plab holatlarga o'z ta'sirini o'tkazadi.

Shu bilan birga, boshqa bir manbada qayta baholashning asosiy maqsadi mamlakatda investitsiya jarayonlarini amalga oshirish uchun iqtisodiy sharoitlar yaratish ekanligi, biroq, investitsiya faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi to'g'risidagi ma'lumotlar, qayta baholash davrida investitsiya faolligi kuzatilmaganligi ko'rsatganligini ta'kidlaydi. Investitsiyalar yangi qurilishga emas, balki mavjud korxonalarni texnik qayta jihozlash va rekonstruksiya qilishga yo'naltirilganligi, qayta baholash natijasi asosan asosiy vositalar qiymatining oshishi ta'sir qilganligini e'tirof etadi².

Bundan esa, asosiy vositalar qiymatini baholash hisobiga oshishidan kompaniya rahbarlari xotirjamlikka berilmasliklari lozimligi kelib chiqadi. Bu shunchaki, asosiy vosita qiymatini bozor bahosiga yaqinlashtirish hisobiga ekanligini tushunish kerak.

Marinning fikricha, asosiy vositalarni qayta baholash, ya'ni adolatli qiymatni aniqlash uning moliyaviy holati va samaradorligi to'g'risida adolatli tasavvurni ta'minlash talab qilinadi. Soliq solish maqsadida, daromad solig'ini hisoblashda chegirib tashlanadigan harajatlar qatoriga faqat zaxiralarning amortizatsiyasi bilan bog'liq bo'lganlari, ular soliqqa tortiladigan daromad sifatida qaralishi sharti bilan qabul qilinadi. Daromad solig'ini hisoblash, binolarga soliqlarni belgilash, moddiy boyliklarni qayta baholash va ayniqsa, binolarni qayta baholash fiskal ta'sirni o'z ichiga olganligi sababli, katta ehtiyotkorlik va professionallik bilan yondashish kerak³.

Albatta ushbu muallif, aynan asosiy vositani qayta baholashda soliq munosabatlarini ham esdan chiqarilmaslik lozimligini ta'kidlab, buni ham hisobga olish lozimligini keltirib o'tadi.

Ushbu fikrning davomi sifatida Telegina asosiy vositalarni qayta baholash bo'yicha tadbirning natijasi tashkilot faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Qayta baholashdan so'ng mahsulot tannarxiga kiritilgan amortizatsiya ajratmalari ko'payishi mumkin va shu bilan soliqqa tortiladigan daromad solig'i bazasi kamayadi deya e'tirof etadi⁴.

Mahalliy olimlardan K.Xomitov tomonidan mashina va uskunalarni baholashning o'ziga xosligi mavjudligi tufayli mashina va asbob-uskunalar qiymatini baholashning umum qabul qilingan uslubiyotini ishlab chiqish zaruriyat ekanligini ta'kidlagan⁵.

Z.Mamatov va S.Salohiddinovlar korxonada asosiy vositalarini qayta baholab borishni doimiy tashkil etishni, qayta baholash barcha aktiv sifatida tan olingan asosiy vositalar bo'yicha o'tkazilishini, asosiy vosita obyektlarini qayta baholash kunidagi haqiqiy qiymat bo'yicha qayta baholashni tavsiya etishadi⁶.

1 Adam Hayes, Margaret James. How to Account for Changes in the Market Value of Various Fixed Assets. May 16, 2021. <https://www.investopedia.com/ask/answers/041615/how-do-you-account-changes-market-value-various-fixed-assets.asp#:~:text=Revaluation%20of%20a%20fixed%20asset,in%20their%20fair%20market%20value>

2 Куликова Лидия Ивановна. История проведения переоценок основных средств в России: накопленный опыт, результаты и сюрпризы. История эволюции развития учета, анализа и аудита. № 1 / 2016. Стр. 129-141.

3 Marin Ciomag. Accounting and taxation of the tangible fixed assets' revaluation. Annals of the "Constantin Brâncuși" University of Târgu Jiu, Economy Series, Issue 2/2012.

4 Телегина Т.О. Влияние процедуры переоценки основных средств на дальнейшее функционирование предприятия. ЖУРНАЛ: АЛЛЕЯ НАУКИ. Учредители: ИП Шелистов Денис Александрович (Издательский центр "Quantum"). eISSN: 2587-6244. Том: 11/Номер: 11 (27) Год: 2018 Страницы: 532-537

5 Xomitov K. Mashina va uskunalarni qiymatini baholashga uslubiy yondashuv // Moliya. 1/2018.

6 Mamatov Z, S. Salohiddinov. // МСФО: совершенствование учета основных средств. Бизнес-эксперт. 5/2017. Б-60-65.

Ushbu mualliflarning fikrlari ham asosiy vositalarni qayta baholash jarayonini ifodalashi bilan ahamiyatli bo'lsa-da, ular tomonidan qo'llanilgan jumla munozarali. Ya'ni, mualliflar, barcha "aktiv sifatida tan olingan asosiy vositalar" bo'yicha o'tkazilishini ta'kidlab o'tishadi. Aslida, aktiv sifatida tan olinmagan asosiy vositalar mavjud bo'lmaydi. Biror obyekt asosiy vosita tarkibiga kiritilar ekan, albatta u aktiv mezoniga javob berishi kerak.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda davomida taqqoslama tahlil, guruhlash, qiyoslash, abstrakt mantiqiy fikrlash va baholash kabi usullardan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqoridagilardan ko'rinadiki, asosiy vositalar qiymati va uning baholanishi nafaqat buxgalteriya hisobi, balki soliqqa tortish nuqtayi nazaridan ham muhim hisoblanadi hamda alohida, qiyoslab o'rganishni taqozo etadi.

Asosiy vositalar hisobini yuritishdagi asosiy tafovutlarni 3 xil turga bo'lish mumkin:

- asosiy vositalar boshlang'ich qiymatni belgilashdagi tafovutlar;
- qayta baholash qiymatini aniqlashdagi tafovutlar;
- amortizatsiya hisoblashdagi tafovutlar.

Moliyaviy hisob hamda soliq hisobi bo'yicha asosiy vositalarni hisobidagi asosiy farqlar quyida jadvalda keltirilgan.

1-jadval: BHMS va MHHSga ko'ra asosiy vositalarning xisobini yuritishda moliyaviy hamda soliq hisoblari o'rtasidagi farqlar to'g'risida ma'lumot

Qadrsizlanishga tekshirish	Qadrsizlanishga tekshirish amalga oshirilmaydi	Tashkilot har moliyaviy yil yakunida qadrsizlanishga tekshirishi va qadrsizlanishdan ko'rilgan zararni tan olishi kerak	Qadrsizlanish bo'yicha xarajatlarni chegirib tashlanadigan xarajat sifatida tan olinmaydi.
Asosiy vositaning chiqib ketishi (realizatsiya qilinishi)	Realizatsiya qilingandan so'ng asosiy vosita hisobdan chiqariladi.	Sotish qarori qabul qilingandan so'ng maxsus hisobvarag'iga o'tkaziladi. Aktivga eskirish hisoblanmaydi.	Nazarda tutilmagan.
Foydali xizmat muddati korxonadan qaytadan ko'rib chiqilishi	Asosiy vositalar holatini yaxshilaydigan va xizmat muddatini uzaytiradigan xarajatlar amalga oshirilganida foydali xizmat muddati korxonadan qaytadan ko'rib chiqilishi mumkin.	Foydali xizmat muddati korxonadan har moliyaviy yil yakunida qayta ko'rib chiqiladi.	Nazarda tutilmagan.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, asosiy vositalarning boshlang'ich qiymatini shakllantirishda amortizatsiya hisoblash usuli va qadrsizlanishga tekshirishlar o'tkazishda sezilarli farqlar mavjud.

Biroq, sezilarli farqlar bilan bir qatorda, xalqaro va milliy standartlar asosiy vositalarni hisobga olish, xususan, obyektning foydalanish muddatini belgilashda o'xshash mezonlarga ega.

Asosiy vositangning foydali xizmat muddati deganda korxonadan aktivdan foydalanadigan xizmat davri tushuniladi. Bundan kelib chiqsak, foydali xizmat muddati asosiy vositangning amortizatsiyasini hisoblashdagi asosiy mezonlaridan biridir.

Ikkala (BHMS va MHXS) standartga ko'ra, xo'jalik yurituvchi subyekt kirim qilingan asosiy vositalarning foydali xizmat muddatini quyida keltirilgan omillarni hisobga olgan holda mustaqil belgilashi mumkin:

- aktivdan foydalanish muddati;
- kutilayotgan jismoniy va ma'naviy eskirish;
- obyektidan foydalanish bo'yicha tartibga soluvchi cheklovlar (obyekt pasporti, ijara shartnoma shartlari va boshqalar).

Asosiy vositalarni baholash usullarining nomuvofiqligiga alohida e'tibor qaratish lozim chunki ular yordamida asosiy kapital miqdori aniqlanadi va amortizatsiya to'lovlari hisoblab chiqiladi. Shuningdek asosiy vositalardan foydalanish samaradorligi tahlil qilinadi.

Asosiy vositalarni obyektiv baholash investorlarning investitsiya jozibadorligi va ularning tavakkalchilik darajasi xaqidagi qaroriga ham ta'sir qiladi.

Asosiy vositalarni qiymatini baholashga oid buxgalteriya hisobining milliy va xalqaro standartlari hamda O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi bilan belgilangan normalarni tahlil qilish ham muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya to'g'risida"gi Qonuni⁷ va Buxgalteriya hisobining milliy standarti 5-sonli BHMSga⁸ (ro'yxat raqami 1299-son, 2004 yil 20 yanvar) ko'ra asosiy vositalar boshlang'ich (qayta tiklanish) qiymat bo'yicha hisobga olinadi.

- boshlang'ich qiymat – asosiy vositalarni yaratish yoki xarid qilish bo'yicha qilingan xarajatlarning qiymati;
- joriy qiymat – ma'lum sanadagi amal qilayotgan bozor narxlar bo'yicha asosiy vositalarning qiymati;
- qoldiq (balans) qiymat – jamlangan amortizatsiya summasini chegirgan holda asosiy vositalarning boshlang'ich (tiklash) qiymati;
- tugatish qiymati – asosiy vositalarning chiqib ketishi bo'yicha kutilayotgan xarajatlarni chegirgan holda kutilayotgan foydali xizmat muddati oxirida asosiy vositalarni tugatish chog'ida olinadigan aktivlarning kutilayotgan summasi.

36-son MHXSga asosan xo'jalik yurutuvchi subyekt har yili aktivlarni qadrsizlanishga tekshirib turishi lozim. Buxgalteriya hisobining milliy standartlarida esa bu talab mavjud emas.

"Asosiy vositalar" Buxgalteriya hisobining milliy standartiga (5-son BHMSga) asosan ham asosiy vositalarni qayta baholash mumkin. Asosiy vositalar indeksatsiya yo'li bilan yoki rasmiy tasdiqlangan bozor narxlar bo'yicha bevosita qaytadan hisob-kitob qilish orqali qayta baholanadi.

Asosiy vositalardan foydalanish jarayonida jismonan va ma'naviy eskirishi mumkin. Shu sababli korxonalar asosiy vositani qiymatini xarajatlarga o'tkazib boradi va bu jarayon amortizatsiya deb ataladi⁹.

O'z o'rnida hisoblangan amortizatsiya qiymati to'g'ridan to'g'ri mahsulot tannarxiga, narx belgilashga, mol-mulki bo'yicha soliq summasini hisoblashga, foyda soligini hisoblab chiqishga hamda korxonani moliyaviy holatini ko'rsatuvchi moliyaviy ko'rsatkichlarga ham ta'sir ko'rsatadi.

Iqtisodiy mohiyatiga ko'ra amortizatsiya bir tomondan amortizatsiya qilinayotgan aktivni eskirishi natijasida uning qiymatini bosqichma bosqich pasayishi bo'lsa, ikkinchi tomondan esa asosiy vositani yaratish uchun sarflangan pul qiymatini tezda tiklash imkonini beradi va yanada yangi texnologiya sotib olish imkonini yaratadi.

16-son MHXSga asosan asosiy vositalarni eskirishi bu asosiy vositalarni eskirish hisoblanadigan qiymatini uning foydali xizmat muddati davomida tizimli asosda xarajatlarga yoki mahsulot qiymatiga olib borishni angalatadi. 5-sonli BHMSga asosan esa amortizatsiyalanadigan qiymat butun foydali xizmat muddati mobaynida subyekt xarajatlariga amortizatsiya ajratmalari ko'rinishida tizimli taqsimlanib borilishi sifatida ko'riladi.

Asosiy vositalar amortizatsiyasini hisoblashdagi tafovutlar quyidagi jadvalda keltirilgan.

2-jadval: Asosiy vositalar amortizatsiyasini hisoblashdagi tafovutlar to'g'risidagi ma'lumot

Farqli jihatlar	Moliyaviy hisob		Soliq hisobi
	BHMSga ko'ra	MHXS ko'ra	
Amortizatsiyani hisoblash mohiyati	Asosiy vositalar qiymati amortizatsiya hisoblash yo'li bilan qoplanadi.		Nazarda tutilmagan
Amortizatsiya qilinadigan obyekt	a) yer uchastkalari va tabiatdan foydalanishga doir boshqa obyektlar (suv, yer osti boyliklari va boshqa tabiiy resurslar); b) mahsuldor chorva mollari; d) axborot-kutubxona fondi; tashqari barcha asosiy vositalar	Asosiy vositalarning barcha obyektlari yer uchastkalaridan tashqari	Soliq kodeksining 306-moddasida keltirib o'tilgan.

7 O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni. Manba: <https://lex.uz/docs/2931253>

8 "Asosiy vositalar" O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobining milliy standarti (5-son BHMS). Manba: <https://lex.uz/docs/821041>

9 Бубновская Т. В., Ермакова А. О., Камнева Д. А. Сравнительный анализ стандартов РСБУ и МСФО в области оценки и учета основных средств // Карельский научный журнал. – 2017. – Т. 6. – №. 4 (21). – С. 168-171.

Farqli jihatlar	Moliyaviy hisob		Soliq hisobi
	BHMSga ko'ra	MHXS ko'ra	
Tugatish qiymati	Asosiy vositalarning chiqib ketishi bo'yicha kutilayotgan xarajatlarni chegirgan holda kutilayotgan foydali xizmat muddati oxirida asosiy vositalarni tugatish chog'ida olinadigan aktivlarning kutilayotgan summasi	Chiqib ketish sanasiga baholangan qiymat	Nazarda tutilmagan
Amortizatsiya hisoblash bazasi	To'liq boshlang'ich qiymat.	Likvidatsiya qiymatini chegirib tashlagan holda amortizatsiya qilinadi.	To'liq boshlang'ich qiymat
Amortizatsiya hisoblash usuli	Amortizatsiyani bir maromli (to'g'ri chiziqli) hisoblash;		Amortizatsiya normalari qo'llanilgan holda to'g'ri chiziqli hisoblash usuli.
Amortizatsiya hisoblash sanasi	Qabul qilingan oydan keyingi oynning dastlabki sanasidan boshlanadi.	Foydalanish imkoniyati mavjud bo'lgan paytdan boshlanadi.	Foydalanishga topshirilgan sanadan e'tiboran boshlanadi.
Amortizatsiya hisoblashni to'xtatish	Obyektning amortizatsiyalanadigan qiymati to'liq qoplangan yoki ushbu obyekt balansdan hisobdan chiqarilgan oydan keyingi oynning dastlabki sanasida to'xtatiladi. Konservatsiyalashga o'tkazilgan asosiy vositalarga nisbatan	5-son MHXSga muvofiq sotish uchun mo'ljallangan (yoki sotish uchun mo'ljallangan hisobdan chiqariladigan guruh tarkibidagi) aktiv sifatida tasniflangan sana. Aktiv sifatida tan olish bekor qilingan sana.	Nazarda tutilmagan
Amortizatsiya hisoblash to'xtatilmaydi	Asosiy vositalarni foydali xizmat muddati davomida amortizatsiya ajratmalarini hisoblash to'xtatilmaydi	Aktiv bekor turib qolganda yoki faol foydalanishdan chiqarilganda	Asosiy vositalarni foydali xizmat muddati davomida amortizatsiya ajratmalarini hisoblash to'xtatilmaydi
Amortizatsiya parametrlarini o'zgartirish va qayta ko'rib chiqish	O'zgarmaydi	Vaqt va vaqti bilan tekshirib turiladi va o'zgartirish imkoni mavjud	O'zgarmaydi
Cheklovlar	Minimal miqdor bo'yicha cheklovni borligi	Minimal miqdor bo'yicha cheklov mavjud emas	Asosiy vosita sifatida e'tirof etilgan sanadagi qiymati bazaviy hisoblash miqdorining ellik baravari (cheklov mavjud)

Yuqoridagi jadval asosida shuni ko'rishimiz mumkinki, asosiy vositalarning amortizatsiyasini hisobga olishda sezilarli farqlar mavjudligi kuzatiladi. Shunga qaramasdan, xalqaro amaliyotda amortizatsiya to'lovlarini hisoblash usullari milliy standart bo'yicha hisoblash usuliga mos keladi. Bu usullar to'g'ri chiziqli usul, tezlashtirilgan amortizatsiya usuli, mahsulot va ishlar xajmiga mutanosib ravishda tannarxni hisobdan chiqarish usulini qamrab oladi.

Ma'lumki, korxonaning iqtisodiy faoliyati davomida asosiy vositalar uch bosqichdan: buxgalteriya hisobiga qabul qilish (tan olish), foydalanish va hisobdan chiqarish bosqichlardan o'tadi.

Milliy hamda xalqaro hisobda ham asosiy vositalarni chiqib ketishi ham o'xshash hollarda amalga oshiriladi, ya'ni asosiy vositalar sotish yoki eskirish natijasida foydalanishdan chiqarish, likvidatsiya qilish, boshqa tashkilotlar hisobiga ustav shaklida o'tkazish yoki tekinga berib yuborish orqali hisobdan chiqariladi.

Biroq, asosiy vositalarni chiqib ketishidan olinadigan daromad va xarajatlar har xil metodlar asosida amalga oshiriladi.

Milliy buxgalteriya hisobida asosiy vositalar chiqib ketishidan olingan daromadlar va xarajatlar ular tegishli bo'lgan davrda hisobda aks ettiriladi va boshqa daromad va xarajatlar sifatida foyda va zararlar hisobotida aks ettiriladi.

Asosiy vositalar obyektni sotishdan olingan natija deb obyektni sotishdan olingan sof tushum va uning balans qiymati o'rtasidagi farq hisoblanadi. Asosiy vositalarni chiqib ketishidan sof tushum esa obyektni sotishdan olingan tushum va sotish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlar o'rtasidagi farq hisoblanadi.

MHXSda asosiy vositalarni hisobdan chiqarishdan yuzaga kelgan foyda yoki zarar asosiy vosita obyekti hisobdan chiqarilganida foyda yoki zarar tarkibida aks ettirilishi kerak (bunda 17-son MHXSda sotish va qayta ijaraga olish bo'yicha boshqa talablar belgilanmagan bo'lsa). Ko'rilgan foyda asosiy faoliyatdan daromad sifatida tasniflanmasligi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlildan quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, MHXS va BHMSda asosiy vositalar hisobi ko'p jihatdan farq qiladi. Ba'zi konsepsiyalar esa muhim jihatlarga ega va moliyaviy hisobotlarda asosiy vositalar qiymatini haqqoniy hisobga olishda sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchidan, 16-son MHXS korxonaning asosiy vositalar bo'yicha moslashuvchan hisob siyosatini ishlab chiqishga hamda asosiy kapitalni yangilash bo'yicha strategiyasini mustaqil ishlab chiqishiga imkon beradi.

Uchinchidan, MHXSni qo'llash orqali mikromiqyosda korxonalar va tashkilotlar faoliyati shaffofligini oshirsa, mamlakat miqyosda esa investitsiya muhitini yaxshilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuni (2016-yil 13-apreldagi O'RQ-404-son).
2. Manba: <https://lex.uz/docs/2931253>
3. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi (2019-yil 30-dekabrda O'RQ-599-son Qonuni bilan tasdiqlangan). Manba: <https://lex.uz/docs/4674902>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-yanvardagi "Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5614-son Farmoni. Manba: <https://lex.uz/docs/4147294>
5. "Asosiy vositalar" O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobining milliy standarti (5-son BHMS), ro'yxat raqami 1299-son, 2004-yil 20-yanvar. Manba: <https://lex.uz/docs/555806>
6. IFRS 36 "Impairment of assets"
7. Manba: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-a/ias-36-impairment-of-assets.pdf>
8. IAS 16 "Property, Plant and Equipment"
9. Manba: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2023/issued/part-a/ias-16-property-plant-and-equipment.pdf>
10. E.F. Brigham, M. C. Ehrhardt, Financial management: Theory & practice. – Cengage Learning, 2016.
11. F.I. Lessambo Financial Statements //Analysis and Reporting. – 2018.
12. C. Prasanna, Financial Management–Theory and Practice, 2016.
13. R. Higgins, Analysis for Financial Management, 12th International ed. – 2018.
14. М.Ю.Гинзбург, А. А.Федоров "К проблеме определения рентабельности основных средств организации" // Вестник Нижегородского университета им. Н.И.Лобачевского. – 2014. – №. 1-1 (1). – С. 327-332.
15. Н.А. Соловьева, Е. А. Медведева, Анализ основных средств и эффективности их использования. – 2006.
16. Бабаев Ю.А., Петров А.М. Методологические подходы к переоценке основных средств и отражению ее результатов в финансовой отчетности в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности.
17. Пятов М. Л., Смирнова И. А. Модели оценки основных средств после признания, определяемые МСФО (IAS) 16 //БУХ. 1С: Интернет-ресурс для бухгалтеров.-Режим доступа: <https://buh. ru/articles/documents/14236>. – 2013.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtjmoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

